

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(В МЕЖАХ ФОРУМУ З
ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ,
ВЕТЕРАНОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХ
СІМЕЙ «РІВНЕНСЬКА
ЄДНІСТЬ»)

Рівне

27-28 лютого 2025

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ

ПСИХОЛОГО-
ПРИРОДНИЧИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
РДГУ

Соціально-психологічна реабілітація ветеранів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної в межах Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність» 27-28 лютого 2025 року / Упорядники проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова, проф. В. Безлюдна. Рівне, РДГУ, 132 с.

Україні, потребують постійної уваги держави та громадських організацій. Зокрема, серед пріоритетних напрямів роботи є надання якісних соціальних послуг кожному отримувачу, визначення загальної потреби територіальної громади у соціальних послугах та впровадження нових видів соціальних послуг для внутрішньо переміщених осіб.

Список використаних джерел:

1. Гусак Н.Є., Семигіна Т.В., Трухан С.О. Стратегії і виклики соціальної роботи із внутрішньо переміщеними особами. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. Випуск 2 (22). С.161-167
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18top>
3. Екстрене (кризове) надання соціальних послуг URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/nadannia-sotsialnykh-poslugh-shliakhom-sotsialnoho-zamovlennia/ekstrene-kryzove-nadannia-sotsialnykh-poslugh>
4. Павлюк Т. І., Середницька Л. П. Соціальна підтримка та соціальні послуги внутрішньо переміщеним особам в умовах війни. *Економіка та суспільство* Випуск № 50. URL: <https://surl.li/pjhgjn>
5. Послуга підтриманого проживання URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23956.html> PrintVersion
6. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. URL: <https://parlament.org.ua/analytics/soczialni-poslugy-v-umovah-vijny-novi-zminy-ta-vyklyky>

Ніколайчук Галина,
кандидат пед. наук, доцент, професор кафедри загальної
психології, психодіагностики та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)

Ногачевська Інна
кандидат психол. наук, доцент кафедри загальної
психології, психодіагностики та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету
(м.Рівне)

ВІДНОВЛЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ВЕТЕРАНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Проблема ментального здоров'я ветеранів, ветеранок та членів їх сімей є надзвичайно актуальною. Період воєнного стану та активних бойових дій ще більше акцентує значущість наукових напрацювань як у теоретичному аспекті, так і в практичній площині. Сучасні дослідження зарубіжних (Д.Бейдель, Р.Гартел, К. Джонс, Г.Кенінг, П.Ковентрі, Р.Риккарделлі, Д.Тургус та ін.) та вітчизняних науковців (К.Бабов, С.Богданов, В.Злишков, Г.Лазос, Мельник А., Т.Титаренко та ін.) доводять, що ефективна реабілітація вимагає комплексного підходу, який включає як психотерапевтичні інтервенції, так і елементи когнітивного та соціального розвитку. Одним із перспективних напрямів є інтеграція процесу вивчення іноземних мов із психотерапевтичними методиками. Цей підхід спрямований на стимуляцію когнітивних процесів, розвиток нових нейронних зв'язків, а також сприяння емоційній регуляції через активну соціальну взаємодію та інтелектуальне навантаження.

Мета публікації – здійснити теоретичний аналіз проблеми соціально-психологічної реабілітації ветеранів шляхом вивчення іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Сучасна психотерапія характеризується активним застосуванням інтервенцій, спрямованих на корекцію когнітивних процесів, емоційної регуляції та поведінкових реакцій. Одним із центральних методів є когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), яка базується на моделі, згідно з якою дезадаптивні мисленнєві патерни стають причиною негативних емоційних станів. КПТ передбачає структуровані сесії, під час яких пацієнти вивчають свої автоматичні думки, аналізують логіку їх виникнення та замінюють їх більш адаптивними переконаннями. Цей метод, широко досліджуваний та практично застосовуваний у роботі з ПТСР, депресією та тривожними розладами, демонструє високу ефективність у зменшенні симптоматики та покращенні загального емоційного стану [3, 834].

Методи усвідомленості, що мають свої корені у східних медитативних практиках, отримали широке застосування завдяки програмам на кшталт Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR). Вправи з усвідомленості спрямовані на розвиток здатності зосередитися на поточному моменті без оцінювання внутрішніх переживань. Нейрофізіологічні дослідження підтверджують, що регулярна практика сприяє регуляції активності префронтальної кори та зменшенню реактивності мигдалиноподібного тіла, що пояснює зниження емоційної збудливості та підвищення рівня саморегуляції [4].

Паралельно з розвитком психотерапевтичних методик відбувається еволюція підходів до викладання іноземних мов. Сучасна методологія орієнтована на інтерактивність, автентичність матеріалів та активне залучення учасників. Комунікативний підхід, що став домінуючим напрямом у мовній освіті, наголошує на використанні мови у реальних ситуаціях спілкування, стимулюючи розвиток навичок спонтанного мовлення та критичного мислення. Цей підхід забезпечує не тільки опанування граматичних і лексичних норм, але й інтеграцію культурного контексту, що є важливим аспектом міжкультурної комунікації.

Методика завдання-орієнтованого навчання (Task-Based Language Teaching, TBLT) передбачає організацію освітнього процесу через виконання конкретних завдань, які імітують реальні життєві ситуації. Завдання можуть включати симуляції, рольові ігри, дискусії або проєктні роботи, що сприяють розвитку адаптивних навичок та стимулюють творчий потенціал учасників. Такий підхід дозволяє інтегрувати мовну практику з аналізом ситуацій, що стають основою для подальшого формування гнучкого мислення [1].

Застосування технологій змішаного навчання (blended learning) розширює можливості традиційних методів завдяки інтеграції цифрових ресурсів і мультимедійних платформ. Ця модель створює умови для активної взаємодії у класі та позакласного середовища, забезпечуючи доступ до автентичних матеріалів, адаптивних завдань та індивідуальних зворотних зв'язків. Така комбінація сприяє підвищенню мотивації, розширенню мовного досвіду та оптимізації процесу навчання [2].

Синергія між психотерапевтичними підходами та сучасними методиками викладання іноземних мов відкриває перспективи для інтегрованої реабілітації. Включення елементів КПТ та практик усвідомленості в мовні заняття допомагає знизити рівень стресу, активізувати когнітивну діяльність та стимулювати емоційну регуляцію. Використання завдань TBLT у поєднанні з технологіями змішаного навчання створює умови для індивідуалізованого підходу, що є надзвичайно важливим при роботі з ветеранами, які мають специфічні потреби в адаптації та емоційній підтримці.

Все вищесказане свідчить на користь того, що розробка адаптованої для ветеранів програми вивчення іноземної мови вимагає тісної співпраці між фахівцями з психотерапії та викладачами іноземних мов. Основними компонентами такої програми повинні бути:

- діагностика та адаптація. На початковому етапі проводиться комплексна діагностика психоемоційного стану ветеранів, що дозволяє визначити рівень стресу, симптоми ПТСР та інші емоційні розлади. Отримані дані використовуються для адаптації навчального плану, що враховує індивідуальні особливості кожного учасника;
 - інтегровані навчальні сесії. Заняття з іноземної мови проводяться паралельно з психотерапевтичними сесіями. Наприклад, під час розбору текстових матеріалів викладач
- Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність», 27-28.02.2025р.*

може застосувати елементи КІПТ, спрямовані на аналіз автоматичних негативних думок, що дозволяє ветеранам краще усвідомлювати власні емоції та корегувати їх. Завдання на розвиток мовних навичок формуються таким чином, щоб стимулювати активне мислення та сприяти емоційній саморегуляції;

- використання технік усвідомленості. Включення вправ на усвідомленість під час мовних занять дозволяє знизити рівень тривожності. Практики медитативного дихання, короткі сесії релаксації або інтегровані вправи на концентрацію допомагають ветеранам краще зосередитися на завданнях та зменшити стрес;

- групову роботу та соціальну інтеграцію. Організація групових занять сприяє встановленню соціальних зв'язків, що є важливим аспектом психологічної реабілітації. Робота в групах стимулює обмін досвідом, підтримку одне одного та сприяє відновленню соціальних навичок;

- моніторинг прогресу. Регулярне проведення оцінки психологічного стану та мовного прогресу дозволяє адаптувати програму до змін потреб учасників. Використання стандартизованих опитувальників та якісних інтерв'ю забезпечує об'єктивну оцінку ефективності інтегрованого підходу.

Вивчення іноземних мов у рамках цієї програми виступає не тільки як засіб інтелектуального розвитку, а й як інструмент емоційної терапії. Завдання на розуміння та інтерпретацію автентичних текстів, дискусійні клуби та інтерактивні вправи сприяють формуванню позитивного мислення та розширенню світогляду, що є важливими аспектами психологічної реабілітації.

Практичні кейси та попередні дослідження демонструють, що застосування інтегрованих програм сприяє відчутним позитивним змінам у ментальному здоров'ї ветеранів. Учасники таких програм повідомляють про зниження рівня тривожності, покращення настрою та підвищення когнітивної активності. Крім того, групові завдання сприяють відновленню соціальної активності, що є надзвичайно важливим для психологічної адаптації ветеранів після бойових дій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інтеграція сучасних психотерапевтичних методик з інноваційними технологіями викладання іноземних мов демонструє вагомий потенціал у вирішенні проблем ментального здоров'я ветеранів. Комплексний підхід дозволяє знизити симптоматику ПТСР, покращити емоційний стан та стимулювати когнітивну діяльність ветеранів та ветеранок, що в кінцевому рахунку сприяє їх соціальній адаптації. Впровадження адаптованих програм, що враховують індивідуальні особливості кожного учасника, створює умови для ефективної реабілітації та відкриває нові можливості для особистісного зростання.

Подальші дослідження у цій сфері мають на меті визначити оптимальні поєднання психотерапевтичних технік та мовних завдань, а також розробити спеціалізовані тренінги для викладачів. Також важливо дослідити довгострокові ефекти інтегрованого підходу та його вплив на якість життя ветеранів у різних соціокультурних умовах. Ці дані сприятимуть розширенню практичного застосування інтегрованих програм і можуть стати основою для розробки державних стратегій з підтримки ментального здоров'я ветеранів.

Список використаних джерел

1. Воробель М. Ефективність технології «Task-Based Language Teaching» в розвитку мовленнєвих навичок студентів при вивченні англійської мови. *Грааль науки*. 2021. № 1. С. 349-356. URL : <https://10.36074/grail-of-science.19.02.2021.073>
2. Гарбуза Т. Застосування моделі blended learning під час викладання курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням». *Молодь і ринок*. 2018. № 12. URL : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.155505>
3. Голярдик Н., Лівандовська І., Клімушева Г. Ефективні методи психологічної реабілітації ветеранів війни: навчальні приклади і кращі практики. *Наукові перспективи*. 2024. № 1 (43). URL : <https://surl.li/ttayqd>

4. Марценюк М.О. Технології майндфулнес в психотерапевтичній практиці. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти, виробництва: міжгалузеві диспути. Психологічні науки. [зб. наук. пр.]: матеріали XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 11 грудня 2020 р.). Київ, 2020 С.438-448. URL : <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080>*

Оксенюк Оксана,
кандидат пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, освітнього менеджменту
та соціальної роботи
Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне)

СТРАТЕГІЇ ВТРУЧАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ (ВПО)

Виникнення нової соціально незахищеної групи населення змусило зосередити увагу на вирішенні проблем забезпечення соціального захисту ВПО, створенні умов для їх адаптації в соціальному середовищі через використання можливостей різних державних та неурядових організацій. Загалом, у практиці соціальної роботи сформувалось належне теоретико-практичне підґрунтя здійснення соціальної роботи із ВПО. Воно виходить із того, що переміщення порушує соціальну екологію людини, зумовлює соціальне виключення, посилює ризики появи психологічної «пастки утриманства».

Мета повідомлення – розкрити базові стратегії втручання (практики підтримки) у соціальній роботі з ВПО.

Виклад основного матеріал дослідження. У роботі з ВПО соціальні працівники можуть застосовувати різні стратегії втручання: короткострокові (кризове втручання, аустріч-робота) і довгострокові (орієнтовані на концепцію «людина в оточенні» та концепцію «економічної спроможності»)[5].

У кризовому втручанні використовують такі техніки підтримки: надання інформації та інструкцій (куди звертатися, де та яку допомогу можна отримати, як використовувати техніки відновлення тощо); використання малюнків, буклетів та інших засобів комунікації (дорожні карти, брошури, Інтернет); визначення можливої підтримки зі сторони інших людей; вербалізація емоційних станів; допомога клієнтові у визначенні можливих дій та стратегій поведінки; використання рефлексії; визначення проблеми такою, що є складною і не має негайного розв'язання; досягнення домовленостей щодо порядку подальшої роботи; постійний перегляд процесу роботи [5]. У кризовому втручанні соціальний працівник не впливає на кризу чи психотравмуючу подію, а працює лише з її наслідками.

Аустріч-робота передбачає надання соціальним працівником послуги за межами соціального закладу, у місцях розташування ВПО; К. Недря, І. Трубавіна, О. Чередниченко визначають її як «мобільна інтервенція» [3]. І. Трубавіна основним методом соціальної роботи з ВПО називає ведення випадку, під яким розуміє такий спосіб здійснення соціальної роботи, метою якого є формування у дезадаптованої людини навичок самостійного вирішення проблем задля успішної адаптації у соціумі. Адаптація стає результатом розв'язання повторюваних ситуацій, процесу їх подолання, в ході якого особистість використовує вже набуті вміння поведінки або відкриває нові [6].

Ведення випадку включає виявлення складних життєвих обставин (СЖО) у сімей із числа ВПО, визначення складності випадку, формування позитивної мотивації у ВПО до прийняття соціальних послуг, планування роботи, реалізацію плану, повторну оцінку СЖО й аналіз ефективності роботи чи припинення ведення випадку [4]. Пакет соціальних послуг для ВПО визначається на основі проблем клієнтів, враховує етапи їх соціальної адаптації, *Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність», 27-28.02.2025р.*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
проведеної в межах *Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх
сімей «Рівненська єдність»***

27-28 лютого 2025 року

Упорядники:
***проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова,
проф. В. Безлюдна***